

Het Element - MBO: Vertrouwen op basis van heldere afspraken

Dit portret laat zien hoe een vmbo-school in een complexe situatie met meerdere mbo's in totaal voor zo'n 24 crebo's samenwerkt. De samenwerking is voor elk crebo op dezelfde manier geregeld. In de zeven jaar dat de samenwerking bestaat, is er gebouwd aan de relatie met de mbo's. Tegelijkertijd vormen 'spijkerharde' convenanten met werkafspraken een basis waarmee de samenwerkings-partners zich betrouwbaar tonen in het nakomen van afspraken en leveren van kwaliteit.

Wat is het?

Het Element is een school met basis- en kaderleerwegen, bestaande uit twee locaties (Kaliumweg, het Vakcollege aan de Hooglandseweg Noord en daarnaast een Taalcentrum met 300 ISK-leerlingen) met ieder een eigen denominatie en ressorterend onder een eigen bestuur. Voor 2021 staat nieuwbouw op de rol voor de vmbo-school met zeven profielen (alle profielen uitgezonderd maritiem & techiek, groen en media, vormgeving & ICT) en samen zo'n 1200 leerlingen. D&P wordt op de school aangeboden onder de noemer 'Evenementen & multimedia'. Naast deze school is er in Amersfoort een klein openbaar vmbo en een klein aantal vmbo-ers in het reformatorisch onderwijs. Jaarlijks gaat het in de stad om 300 leerlingen die naar het mbo overstappen. A'foort is een dienstverleningsstad; alle andere sectoren zijn naar de rand verschoven. Het Element is de enige school in A'foort met technische profielen (BWI, PIE en M&T). Op de twee locaties samen gaat dat om ongeveer 150 leerlingen. Met het oog op de aanstaande nieuwbouw worden groepen van de ene met de andere locatie samengevoegd (bij M&T worden twee groepen van negen gecombineerd tot een van 18; bij PIE zijn er twee groepen van 17 en bij BWI wordt een groep van 15 samengevoegd met vijf leerlingen van de andere locatie).

In het onderwijsconcept van Het Element gaat een leerling in het eerste leerjaar op zoek naar het profiel dat het beste bij hem/haar past; via een dienstverleningsroute, een techniek- of een oriëntatieroute. In de tweede klas maakt een leerling de profielkeuze en in leerjaar 3 doet de leerling praktijkexamen (cspe). Daardoor kan de leerling in het vierde jaar - naast de theoretische vakken- al stage lopen in de beroepspraktijk en (theorie- en bij voorkeur praktijk) lessen volgen in het mbo, beide één dag per week. In het vierde leerjaar blijven leerlingen ingeschreven staan bij Het Element. In principe mag een leerling met een vmbo-diploma alle mogelijke vervolgroutes doen. Is een leerling niet gelukkig met zijn profiel, dan kan hij bijvoorbeeld in het vierde leerjaar extra keuzevakken doen. Het doel is om in leerjaar 5 op de goede plek te zitten, met of zonder versnelling. LOB heeft een prominente plek: elke 10 weken is er een portfoliogesprek, waarin het profiel centraal staat. Switchen komt nauwelijks voor.

De samenwerking met de mbo-instellingen heeft betrekking op alle leerlingen van het vierde leerjaar van het Element. "Doorgaans zijn het groepjes van 20 leerlingen, die een crebo volgen, maar we doen het ook voor drie bakkersleerlingen. Soms zitten de leerlingen samen, soms gemengd met de reguliere mbo-studenten." Met ROC Midden Nederland is een programma geschreven voor Economie en Ondernemen en opleidingen als detailhandel en verkoop. Met MBO Amersfoort werkt het vmbo samen voor de technische opleidingen, waarbij een brede uitwaaiing mogelijk is. Met ROC MN wordt samengewerkt voor Zorg en Welzijn-opleidingen op niveau 3 en 4. Met Mbo Amersfoort is er een traject voor de kappersopleiding.

Het vertrekpunt was samenwerking met de 'preferente partners van de twee locaties' (naar denominatie). Voor HBR wordt samengewerkt met het Leerhotel van MBO Amersfoort. In totaal gaat het om samenwerking voor zo'n 24 crebonummers.

In alle profielen wordt samengewerkt met het mbo: niet met één mbo-instelling, maar met drie (en voor de maatwerktrajecten met nog veel meer). "Een bulk werk en het kost een klap geld", zegt Janssen, "maar als je de slogan 'Waar passie en talent samenkomen' hanteert, dan moet je zorgen dat je leerlingen aan hun passie en talent laat werken en je als school daarvoor inspannen". Het Element werkt nu voor het zevende jaar samen met ROC Midden Nederland, MBO Amersfoort en het Rijn IJssel (Vakschool) in Wageningen. De directeur is de 'architect' van de samenwerking, die z'n wortels heeft in het onderwijsconcept van het Vakcollege (examen in het derde leerjaar en in het vierde leerjaar één of twee dagen naar het mbo om met de beroepsopleiding te beginnen). De bedoeling was zo het zomerlek eruit te halen en eventueel te versnellen.

Hoe werkt het?

Het succes van de samenwerking in een complexe situatie en met vier mbo's en rond de 24 crebo's zit 'm volgens Janssen in "typisch Nederlands met elkaar koffiedrinken". "Op je fiets springen als er wat is, veel contact onderhouden met alle directeuren. Dat kost veel tijd, maar met een goede relatie met de directeuren en met maar één belang, namelijk dat van de leerling, dan kom je eruit." Daaronder liggen "spijkerharde convenanten" (zie verder). Naast de goede persoonlijke relatie op directieniveau is het vervolgens van belang of het lukt om de docenten -die het belang van het kind voorop hebben- over en weer aan elkaar te verbinden: wanneer zet je ze bij elkaar en hoe doe je dat? In het mbo gaat het dan om een onderwijsontwikkelaar van het betreffende crebo; in het vmbo om een LD-docent. Bij techniek levert het soms knelpunten op dat vmbo-docenten die van 'techniek breed' naar een profiel teruggaan, niet de vaardigheden hebben om vervolgens een goed programma met het mbo te schrijven.

Structuur en organisatie

Onder de samenwerking liggen convenanten met prijsafspraken en afspraken over verwachtingen. Er is veel tijd gestoken in het opstellen van samenwerkingsafspraken, convenanten en in het elkaar leren kennen en bouwen van een stevig netwerk.

Daarna is het een kwestie van gaan doen. De samenwerking zoals vastgelegd in de convenanten is niet exclusief beperkt tot deze vmbo-school. Het gaat om het belang van leerlingen: "dus als het een goed idee is, haak aan!"

In de praktijk heeft het soms wat voeten in aarde, voordat de samenwerking op alle niveaus/lagen daadwerkelijk conform de wens en afspraken is. Dat vraagt in het begin aardig wat monitoren en af en toe interventies: heeft de mbo-docent wel voldoende binding met de vmbo-leerlingen? Vanuit het vmbo moet er iemand gefaciliteerd worden die verantwoordelijk is voor zijn/haar profiel en de aansluiting. "Zonder dat ben je als directeur en afdelingsleider kansloos. Op den duur zijn de relaties zo, dat je elkaar snel kan aanspreken."

Voor elke route wordt een programma ontwikkeld. Hoe lager opgeleid de vmbo-leerling, des te smaller de doorstroom is richting het mbo en hoe minder keuze er is. Daarom is het doel/streven dat een leerling in vijf jaar versneld het mbo-2 niveau haalt, opdat hij/zij kan doorstromen naar niveau 3 met een betere kans op de arbeidsmarkt en een beter doorstroomperspectief. Dat geldt bijvoorbeeld voor de kappers en de servicemedewerkers. Voor kaderleerlingen is er veel keuze op mbo-niveau 3 en 4, maar vragen mbo's zich vaak af of niveau 4 haalbaar is. Dat heeft geleid tot de afspraak dat een leerling start met een oriëntatiejaar en vervolgens niveau 4 instroomt. Dat is winst voor de leerling. Lukt het om zaken eerder te verzilveren, dan is dat prima, maar de garantie is dat een leerling instroomt in niveau 4.

De eerste drie weken gaat een docent van het vmbo mee met de leerling naar het mbo. Vervolgens is er periodiek overleg, koppelen mbo-docenten de opbrengsten terug en wordt er geëvalueerd en eventueel bijgesteld. Dat is bij elke route op dezelfde manier geregeld.

De stage gebeurt bij erkende leerbedrijven en is geldt als bpv. In het vmbo is een meetingpoint met een coördinator die dit regelt.

Elk jaar is er op bestuurlijk niveau een gesprek tussen de vmbo-locaties van het Element en de mbo-besturen.

Elk jaar is de verdeling van de samenwerking over het aanbod van de mbo's (dat deels overlappend is, deels aanvullend) opnieuw onderwerp van gesprek.

Vanwege de roosterbaarheid is afgesproken, dat de vmbo-leerlingen op de dinsdag of donderdag naar het mbo gaan.

Hoe zijn de financiën geregeld?

Afgesproken is dat er 120 uur zijn voor de stagebegeleiders die de leerlingen begeleiden; 100 uur is uitgetrokken voor de contacten rond de leerlijn, zo ook 100 uur voor de aansluiting mbo. Voor de docent die lesgeeft op het mbo betaalt het vmbo 50 euro per uur. "In totaal loopt het tegen de 2 ton die we betalen aan de mbo's om het in te regelen. Waarom? Wie betaalt, bepaalt. Dan kunnen we ook eisen dat er zaken geleverd worden. Het mbo wil best met je samenwerken, want in feite reguleren we zo de leerlingenstroom. En dat vindt men prettig, zeker in een omgeving met meerdere mbo-instellingen". De middelen gemoeid met de samenwerking worden betaald uit de eigen bekostiging van het vmbo. "Dat betekent keuzes maken. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat de klassen groter moeten, of goed kijken naar de onderwijstijd en ergens wat vanaf halen. Met 26 lessen per week haal je je onderwijstijd en heb je tijd die je in de samenwerking kunt steken. Elk jaar moet ik bezuinigen vanwege terugloop in leerlingenaantallen, toch kom ik elk jaar uit". Met andere woorden: zorgen dat je het belangrijk vindt en het inregelen.

"Alles bij elkaar genomen over de twee locaties investeren we rond het half miljoen".

Wat zijn de resultaten?

De samenwerking verloopt met alle mbo's op dezelfde manier en even soepel. Dat heeft te maken met strakke afspraken. Voor de leerlingen levert het versnelling op, soms tijdswinst van een jaar. Vsv komt nagenoeg niet meer voor en het switchgedrag is gedaald: nog maar in 6% van de leerlingen switcht; vergeleken met het landelijk gemiddelde is dat weinig.

Beide locaties doen het goed in de doorstroom. Leerlingen stromen vaak op een hoger niveau uit. In 4 vmbo zijn leerlingen al zelfstandiger, trotser en volwassener. De route vraagt (herhaalde) toelichting aan docenten: het gevoel leeft dat ze door het outsourcen gekort worden op hun lestijd.

"In het jaar dat je van de oude structuur naar de nieuwe gaat voel je dat wel erg, dat kost geld."

Zijn er knelpunten in de regelgeving die een rol spelen?

De vmbo-leerlingen moeten reizen in het vierde jaar, bijvoorbeeld naar Wageningen. Een knelpunt is het ontbreken van een OV-kaart voor deze vmbo-ers. Dat zijn extra kosten. Dat geldt ook voor leermiddelen. Het is een duurdere route.

De directeur uit de wens om de afsluiting van praktijkvakken vrij te laten over de vmbo-schoolloopbaan. Tegenover het argument 'ze moeten al zo vroeg kiezen' staat het argument 'weten wat je niet wil is óók een keuze.' Leerlingen die erachter komen dat ze als kapper ook sociale vaardigheden moeten hebben "moeten dat op een bepaald moment ontdekken om er òf aan te kunnen gaan werken òf om iets anders te gaan doen".

Een andere wens is het afschaffen van het diploma basis en kader. "Wat is het waard? Het is geen startkwalificatie. Laat leerlingen een prove van bekwaamheid doen. Zorg dat ze op de kernvakken Nederlands, Engels, wiskunde en rekenen gekwalificeerd zijn met een garantie dat dat op een landelijk afgesproken niveau is. Ze moeten straks als goede burger de maatschappij in en krijgen nu stress van over een latje heen springen. Toetsen zijn een vorm van schijnzekerheid. Van alle vmbo-ers in Nederland slaagt 97%, dat wordt zonder toetsen echt niet anders." En nog een wens: Het avo zit nog steeds muurvast, ook bij de lerarenopleidingen. Als daar beweging in komt, dan zou dat onderwijsvernieuwing teweegbrengen.

Hoe verder?

De continuïteit is voor de vmbo-school geen vraag. De enige factor die een rol zou kunnen spelen, is wanneer men uit de relatie zou treden. "Het begint met vertrouwen. Zorg ervoor dat je betrouwbaar bent en dat goed regelt". Personele wisselingen hebben weinig invloed, omdat het in de basis goed afgesproken is en men op die afspraken kan terugvallen.

Met ROC Midden Nederland is een raamwerkconstructie in de maak (in plaats van losse convenanten), die momenteel juridisch getoetst wordt. Zodra die klaar is, wordt het gebruikt om het met MBO Amersfoort op dezelfde manier te regelen.

Opmerkelijk: er zijn ouders met leerlingen met een TL-advies van de basisschool, die zich na een tegenvallende cito en door het bekend worden van het succesverhaal van de samenwerking/doorgaande routes, bij Het Element komen aanmelden.

Gesprekspartner: Koen Janssen, directeur van het Element.

Contact:

info@sterkberoepsonderwijs.nl

Meer informatie:

www.sterkberoepsonderwijs.nl